

Återrapportering 2020 – sammanfattning

Västra Götaland 2020
Strategi för tillväxt och utveckling
i Västra Götaland
2014-2020

Sammanfattning

Återrapporteringen avser att ge en samlad bild av utvecklingen inom strategin Västra Götaland 2020 (VG2020) för år 2020. Rapporten har tagits fram till beredningen för hållbar utveckling (BHU) av Västra Götalandsregionens koncernavdelning data och analys i samverkan med koncernstab regional utveckling och koncernavdelning kultur. Under 2021 kommer en slututvärdering att sammanställas.

BHU har det formella ansvaret för strategin och ansvarar för att genomförandet följs upp och utvärderas. Rapporten har avgränsats till att i första hand lyfta fram de utvecklingsinsatser som Västra Götalandsregionen¹ och/eller kommunerna i Västra Götaland genom kommunalförbunden, inklusive Business Region Göteborg, medfinansierat, genomfört och tagit beslut om 2020. Vidare ingår även insatser som medfinansieras av EUs strukturfonder.

Sammanlagt ingår 374 insatser² som har kategoriserats som direkt kopplade till någon av de 32 prioriterade frågorna. De beslutade insatserna som ingår har en total volym på cirka 3 305 miljoner kronor³. I återrapporteringen lyfts även fram det som genomförts inom ramen för de fem så kallade rekommendationer som BHU ställts sig bakom⁴.

Under året som präglats av pandemin, har inneburit påfrestningar och krävt såväl nya som utvecklade satsningar för att stödja olika aktörer inklusive näringslivet. Nedan återfinns en sammanställning per VG2020-område. Återrapporteringen för 2020 återfinns i sin helhet på www.vgregion.se/vg2020/uppfoljning.

Sammanställning per område

Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

Det prioriterade området *Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande* handlar om att skapa bättre förutsättningar för ett växande näringsliv som skapar nya jobb i Västra Götaland. Här ingår även insatser för att utveckla människors kreativitet och entreprenöriella förmåga, vilket kan bidra till förnyelse inom såväl privat som offentlig sektor. Som lyfts i rapporten började de senaste årens starka högkonjunktur mattas av redan under 2019. Den senaste regionala konjunkturstatistiken⁵ visar att Västsverige (Halland och Västra Götaland) och övriga regioner (Stockholm och Sydsverige) upplevde ett kraftigt fall under mars och april, följt av en rekyl under det andra kvartalet, dock var konjunkturläget fortfarande betydligt sämre än normalläget. Under både tredje och fjärde kvartalet fortsatte återhämtningen och hamnade återigen på ungefär det som bedöms som normalkonjunktur. Detta förklaras av en ökad aktivitet i såväl svensk som internationell ekonomi. Konjunkturläget bedöms som starkast inom tillverkningsindustrin, medan läget är mer besvärligt inom byggindustrin. För västsvensk del är utvecklingen av industrin särskilt betydelsefullt för det samlade konjunkturläget, och en fortsatt återhämtning kommer att påverkas av industrikonjunkturen i Sverige och omvärlden. Efterfrågan

¹ Inom Västra Götalandsregionen avgränsas insatserna till de som medfinansierats av nämnderna för regionutveckling, kultur, miljö och kollektivtrafik samt insatser inom social hållbarhet.

² Antal insatser inom ramen för kulturområdet saknas, men ingår i volym om medel.

³ Utöver detta har även medel till folkbildning/utbildning beslutats till en volym på 191 miljoner kronor. Likaså även medel till Västtrafik på 5099 miljoner kronor.

⁴ De aktuella rekommendationerna har funnits sedan juni 2015. De har vidare varit uppe för beslut vid BHU april 2016 och oktober 2017. Vid senaste mötet beslutades, utifrån halvtidsutvärderarnas rekommendationer, att de nuvarande rekommendationerna kommer att gälla återstående period.

⁵ Sammanfattad i Konjunkturläget kvartal 4, 2020 (VGR Analys 2021:8) www.vgregion.se/analysportalen

på exportmarknaden är över lag betydelsefull för den västsvenska regionen, då såväl exportorienterad produktion som godstransport i hög grad är lokaliserad till västra Sverige. Det är därför för Västsvensk del glädjande att Konjunkturinstitutet i slutet av januari kunde konstatera att "tillverkningsindustrin lyfter stämningläget i svensk ekonomi".

Under året har extra medel gått till de aktörer som arbetar med direkt rådgivning och stöd till företag, som till exempel Almi och Connect Väst. Av de medel som ingår i återrapporteringen går 15 procent av medlen under 2020 till *Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande*.

Under 2020 har Västra Götalandsregionen gett 476 företag direkta stöd till företag för att underlätta bland annat produktutveckling, internationalisering och digitalisering. Sammanlagt uppgår stöden till 52,2 miljoner kronor. Enligt 2020 års årliga uppföljning av företagsstödet betydelse för företag⁶ upplevde merparten, 77-100 procent beroende på stödtyp, av företagen att stödet haft en stor betydelse för att stärka företagets konkurrenskraft.

Vad gäller Almi Västs utlåning har detta under året uppgått till 525 miljoner kronor som gått till totalt 760 företag. Jämfört med 2019 då det var 340 miljoner kronor respektive 510 företag. Almis uppföljning visar att det går bättre för företag som får stöd av Almi i jämförelse med en kontrollgrupp som liknar Almis kundföretag utifrån storlek, bransch, juridisk form, län och aktivitet för insatsåret. Utöver utlåning har cirka 1200 nya kunder fått rådgivning och 95 projekt har beviljats utvecklingsmedel i form av bland annat verifieringsmedel.

En central stödåtgärd under pandemin har varit möjligheten till korttidsarbete. Fram till den mitten av februari 2021 har 31,9 miljarder kronor utbetalats för finansiering av korttidsarbete i riket varav 7,5 miljarder kronor har tilldelats företag med säte i Västra Götaland. Av dessa medel har 34 % utbetalats till tillverkningsbranschen.

Statistiken vad gäller indikatorn nya företag släpar efter och den senaste uppgiften för helåret avser 2019. Då hade åter igen nyföretagandet stigit till över 11 000 per år efter att 2018 varit nere på cirka 10 500. Nyföretagandet för de tre första kvartalen 2020 visar att det är något fler antal nya företag jämfört med motsvarande kvartal 2019 vilket innebär att det troligen även för 2020 kan bli över 11 000 nya företag. Det innebär dock ingen förändring vad gäller bedömningen vilket är att det ambitiösa målet 95 000 företag under perioden 2014-2020 inte kommer att nås. Tillväxttakten i små och medelstora företag är för 2019 lägre än de senaste åren men något högre än jämfört med riket. Målet att hälften av nya företagare år 2020 är kvinnor bedöms som tidigare att inte nås. Även om det skett en viss ökning 2019 (33 procent) jämfört med 2017 respektive 2018 (31 procent) så är det fortfarande så att det var en högre andel kvinnor som var företagare 2012 och 2013 (34 procent) och det är långt kvar till målet att hälften av alla nya företagare är kvinnor.

I *Västra Götalandsregionens program för entreprenörskap och nyföretagande* görs satsningar för att stimulera till ökat entreprenörskap. Totalt under projektperioden 2018-2020 har 23 projekt och 14 verksamheter finansierats. Projekten omsluter totalt dryga 110 mnkr. Trots Covid-19 rapporterar till exempel Drivhusen i Västra Götaland att de fortsatt når många äldre ungdomar och studenter med sin företagsrådgivning.

Inkubatorerna i Västra Götaland har en fortsatt viktig roll för att förverkliga idéer och starta företag. Under 2020 har samtliga åtta inkubatorer som tas upp i rapporten fått excellensstatuts genom att beviljas medel ur Vinnovas nationella inkubatorprogram. Det finns idag 209

⁶ Fördjupad uppföljning av företagsstöd 2020,

projekt/företag i inkubatorerna, varav cirka 73 bildats under det senaste året. Vidare har 939 idéer utvärderats under 2019.

Målet vad gäller antal gasellföretag har nåtts för perioden. Enligt Dagens Industris gasellundersökning från 2020 minskade dock åter igen antalet gasellföretag i Västra Götaland jämfört med de senaste åren. För 2020 är antalet gasellföretag 145 stycken jämfört med 176 stycken år 2019 och 223 år 2018.

Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden

Området *Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden* är fortsatt högt prioriterat. Av de medel som ingår i åiterrapporteringen för 2020 går 17 procent till detta område. Vidare återfinns BHUs rekommendation om *Satsning på Västsvenska styrkeområden med internationell lyskraft* inom området.

Någon förändring i bedömningen av målen har inte skett från tidigare år. Det innebär att de kvantitativa målen i VG2020 bedöms inte kunna uppnås. Målet att *förstahandssökande ska välja högskolor i Västra Götaland* (25 procent) har de senaste tre åren legat på 15 procent (jmf med 14% 2017). Någon förändring åt rätt håll har därmed inte skett. Målet *andelen utländska högskolestuderande* är att den ska vara minst i nivå med övriga storstadsregioner. För 2019 ligger andelen för Västra Götaland på 7,2 procent. Detta är att jämföra med Skånes län 8,4 procent och Stockholm 7,9 procent.

Vad gäller utresande och inresande studenter finns statistik fram till 2018/19, vilket gör att pandemins effekter inte går att mäta. I *Universitetsämnetets årsrapport 2020* lyfts att antalet utresande studenter fortsatt minska läsåret 2018/19 jämfört med läsåret innan. De lyfte dock även att av antalet svenska studenter som tog examen under 2018/2019 hade 15 procent studerat utomlands någon gång under perioden under de senaste tolv terminerna vilket är något högre andel än läsåret innan. Vad gäller antalet inresande studenter ökade dessa för läsåret 2018/19.

Bedömningen för de kvalitativa målen förväntas fortfarande att uppnås. Målen handlar om *ökande nationella/internationella satsningar på FoU-miljöer inom Västra Götalands styrkeområden, fler strategiska satsningar som är attraktiva för omvärlden drivs i partnerskap mellan företag, lärosäten och samhällsaktörer samt en ökad andel av nationella och internationella satsningar och uppdrag ska genomföras i Västra Götaland*. Sammantaget görs fortfarande omfattande långsiktiga satsningar inom det prioriterade området. Ett exempel är de maritima satsningarna som anknyter till det *Maritima klustret* i Västra Götaland där till exempel den planerade etableringen av Europas största anläggning för recirkulerande landbaserat vattenbruk i Sotenäs har lett till intensifierat samarbete kopplat till FoU-miljöer, både till Sotenäs centrum för industriell symbios och till Swemarc vid Göteborgs Universitet. Innovatums arbete med att etablera sig en regional plattform för små och medelstora företags maritim samverkan har också pågått under året. Vidare gjordes under 2020 en större uppgradering av fordons säkerhetsanläggningen *AstaZero*. Nyinvesteringarna görs för att klara kraven kopplade till trafikens automatisering och elektrifierade fordon. Inom Vinnväxtsatsningen *Klimatledande processindustri för omställning inom kemi och materialklustret* påskyndades satsningen på ett plastreturraffineri i Stenungssund genom att en sådan satsning prioriteras av regeringen i statsbudgetens klimat- och miljö satsningar.

Som lyfts i tidigare åiterrapporteringar är det av vikt att såväl nationell som internationell FoU-politik lyfter de utmaningar och möjligheter som också aktörer från Västra Götaland kan relatera till. Med anledning av detta har Västra Götalandsregionen, Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Högskolan Borås, Högskolan i Skövde och Högskolan Väst dialog kring forskningspropositionens innehåll och betydelse för lärosätena i Västra Götaland. Förberedelser

inför EU:s nya forskningsprogram, Horisont Europa, som startar år 2021, är också i full gång. Västsvensk industri och akademi återfinns i nationella och internationella referensgrupper för områden som transport och hälsa.

Västra Götalandsregionens tolv program för hållbar utveckling⁷ ska ses som verktyg för att i samverkan med andra aktörer initiera satsningar som stärker Västra Götaland som attraktiv region för forskning, innovation och näringslivsutveckling. Inom ramen för programmen beslutades under 2020 om medel till 177 projekt och 43 verksamheter. För projekten uppgick den totala omslutningen till nästan 510 miljoner kronor.

Bryta utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv

Området *Bryta utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv* anknyter till tre av BHU:s fem rekommendationer. För det kvantitativa målet för området *minskade socioekonomiska skillnader mellan invånare i s.k. utsatta områden och genomsnittsinvånaren i Västra Götaland* visar 2018 års uppgift samma nivå (68%) som 2017. Målet mäts genom genomsnittlig disponibel inkomst i så kallade urbana utvecklingsområden i procent av genomsnittlig disponibel inkomst i Västra Götaland. Sedan 2012 har det skett en ökning från 64 procent 2012 till 68 procent 2017 vilket gör att målet bedöms att uppnås.

Under året har Västra Götalandsregionen genom regionutvecklingsnämnden haft ett särskilt fokus på hur utrikesfödda kvinnors arbetsmarknadsdeltagande kan öka. Det innebär att ett antal projekt med fokus på målgruppen beslutats. Samverkan har också skett med berörda aktörer i länet och en kartläggning har genomförts där alla Västra Götalands kommuner varit involverade såväl som samordningsförbund och folkhögskolor om deras erfarenheter av målgruppen. Kartläggningen har identifierat hinder och goda exempel och Länsstyrelsens nästkommande utlysning av statsbidrag kommer delvis att ägnas åt denna målgrupp och det kommer finnas stora möjligheter att söka medel för denna målgrupp inom den europeiska socialfonden.

Inom området finns även den prioriterade frågan om *att skapa goda möjligheter för unga till praktik, ferieplatser, mentorer*. Som lyfts tidigare år är många satsningar där långsiktiga och har pågått en längre tid, till exempel skapande av strukturer för praktiksamordning. *Praktikplatsen.se* är en digital plattform för att skapa möten mellan individer som önskar praktikplats och arbetsgivare. Det är nu en ordinarie verksamhet som är placerad på Göteborgsregionens kommunalförbund. Samtliga fyra delregioner är anslutna till praktikplatsen liksom många kommuner.

Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft

Inom området *Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft* är fokus på hur invånarnas kompetens utvecklas, synliggörs och används på arbetsmarknaden. Även detta område har prioriterats högt och två av BHU:s fem rekommendationer anknyter till området. Arbetet för att fler ska fortsätta studera efter gymnasiet och för att avhoppet från skolan ska minska är en fråga som många aktörer arbetar med på bred front då det är i princip nödvändigt att ha en gymnasiekompetens för att få ett arbete.

De mål som finns för området kommer troligen inte att uppfyllas om utvecklingen fortsätter som idag. Undantag är målet att *avhoppet till skolan ska minska till mindre än åtta procent i Västra Götaland år 2020*. Uppgiften för 2018 visar på 8 procent jämfört med 9 procent 2017. Tidigare års uppgifter är inte jämförbara då mätmetoden har förändrats. Målet att *mer än hälften av*

⁷ Programmen berör områdena hållbara transporter, hållbar energi och bioinnovation, life science, livsmedel och gröna näringar, hållbara maritima näringar, cirkulärt mode och hållbara miljöer, kulturella och kreativa näringar, utbildning och arbetsmarknad samt entreprenörskap och nyföretagande.

ungdomarna ska påbörja eftergymnasial utbildning inom tre år efter gymnasium ligger för 2019 på 44 procent vilket innebär en ökning från föregående år (2018) men det är en bit kvar till målet.

Vad gäller även målet att *andelen företag och organisationer som upplever att brist på kompetent arbetskraft är ett hinder för att utveckla och expandera verksamheten* ligger för 2020 på 32 procent vilket är klart mindre än föregående år med 42 procent (2019) respektive 60 procent (2018). Andelen ligger dock fortfarande över 2013 och 2014 års nivåer.

Som lyftes tidigare är året präglad av en ökad arbetslöshet och Arbetsförmedlingens bedömning är en fortsatt ökad arbetslöshet under 2021. Arbetsförmedlingen lyfter att pandemin slagit särskilt hårt mot branscherna hotell, restaurang och handel. Där är tillfälliga anställningar särskilt vanliga och många instegsjobb. Strukturomvandlingen påskyndas i och med krisen vilket kan resultera i att vissa jobb inte kommer tillbaka.

I rapporten *Konjunkturläget kvartal 4, 2020*⁸ lyfts att i vår och tidig sommar ökade arbetslösheten samt varslen. I slutet av juli 2020 uppgick arbetslösheten i Västra Götaland till 8,8 procent (9,2 procent i riket som helhet). Det förbättrade konjunkturläget under sommar och tidig höst hade en positiv inverkan på svensk arbetsmarknad och vissa positiva tecken kan skönjas i statistiken. Andelen öppet arbetslösa eller i program har minskat kontinuerligt under höst och vinter. Den öppna arbetslösheten uppgår i början av 2021 till 8,2 procent i Västra Götaland (jämfört med 8,7 procent i riket.) Trots dessa positiva tecken ligger arbetslösheten på en hög nivå i såväl Sverige som Västra Götaland och det kommer med stor sannolikhet att dröja innan vi är tillbaka på de arbetslöshetsnivåer som uppmättes innan pandemin.

Särskilt svårt bedöms situationen vara för unga personer. Arbetsförmedlingen varnar för en växande grupp unga vuxna som riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Den höga arbetslösheten inom gruppen unga vuxna förklaras bland annat av att de har en jämförelsevis kort arbetslivserfarenhet, begränsad utbildningsbakgrund och ofta osäkra anställningsvillkor. I slutet av januari 2021 var ungdomsarbetslösheten i Västra Götaland 10,9 procent av arbetskraften 18-24 år vilket enligt arbetsförmedlingen var 2,6 procentenheter högre jämfört med januari 2020. En annan utsatt grupp är utrikes födda som inte etablerat sig på arbetsmarknaden samt de som var arbetslösa redan före krisen.

För att hantera effekterna av Covid-19 på näringslivet och arbetsmarknaden inrättade Västra Götalandsregionen, Företagarna, Arbetsförmedlingen, Almi Väst, LO, Länsstyrelsen och kommunalförbunden under våren 2020 en samarbetsform som fick namnet Västsvensk samling. I den konstellationen deltar även Svenskt Näringsliv, Västsvenska Handelskammaren, BRG och Västkom. VGR leder mötena som är återkommande och som fortfarande pågår. Syftet är att dela nulägesbilder, koordinera gemensamma insatser och påverka nationella åtgärder.

Exempel på satsningar under året är *Göteborgsregionens kompetensomställning* där 1750 varslade, permitterade eller anställda kvinnor och män inom fordonsindustrin samt företag inom handel, besöksnäring, transport, teknik och industri ska erhålla kompetensutveckling som stärker deras position inom nuvarande bransch eller står bättre rustade för anställning inom ett annat företag eller en annan bransch. Respektive bransch har gjort bedömningen att Covid-19 fått stora konsekvenser för deras kompetensförsörjning.

Vad gäller fullföljda studier fortsätter samverkan på olika nivåer. Det handlar både om att samla större projekt för att utbyta erfarenheter som nätverk på regionövergripande nivå för att byta erfarenheter, ta tillvara på kunskap mellan delregionerna samt förändra och förbättra för att skapa långsiktiga resultat och spridning av resultat. Ett projekt som har startat upp under 2020 är

⁸ VGR Analys 2021:8, www.vgregion.se/analysportalen

Vi-projektet som VGR Folkhögskoleförvaltning driver i samverkan med kommunalförbunden i Fyrbodalen och Sjuhärad, Rädda Barnen, fem folkhögskolor, Högskolan Väst, vuxenutbildningen i Borås, Trollhättan och Vänersborg samt 19 kommuner. Projektet syftar till att unga kvinnor och män som står utanför arbete eller studier (UVAS) ska äga sin framtid. De i målgruppen som har hoppat av skolan eller utbildningar eller är i riskzonen att göra det ska nära sig återupptagna studier, nya studier eller arbete. *VI-projektet* medfinansieras av europeiska socialfonden.

Andelen elever av avgångsklassen som går ut grundskolan med behörighet till gymnasiet uppgår år 2020 till 85 procent. I åiterrapporteringen lyfts att den sedan slutet av 1990-talet nedåtgående trenden har brutits. Detta då det 2017 var 81 procent i Västra Götaland och nästan 83 procent år 2018. Skillnaderna mellan pojkar och flickor har också minskat till ett par procentenheter. De inomregionala förefaller öka något under de senaste åren med lägst andelar behöriga i Fyrbodalen och södra Sjuhäradsbygden och de högsta i Skaraborg och Göteborgsregionen. Skillnaderna mellan elever vars föräldrar har en låg respektive hög utbildningsnivå har ökat sedan 2012, dock har andelen behöriga ökat något i båda grupperna under senaste året.⁹

Inom området för livslångt lärande sker även tidiga insatser med sociala investeringsmedel. Under 2020 startade fem nya sociala investeringar i Skövde, Borås, Åmål respektive Göteborg. I sex av länets science centers pågår också en verksamhet med fokus på fullföljda studier. Den publika verksamheten i science centers har drabbats på grund av pandemin men istället har den digitala verksamheten utvecklats.

Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet

Området *Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet* omfattar satsningar inom transportinfrastruktur, kollektivtrafik och bredband för att ge invånarna bättre förutsättningar att ta tillvara Västra Götalands samlade utbud av arbete, utbildning, kultur m.m.

Målen kopplade till kollektivtrafik rör såväl andelen som använder kollektivtrafik, nöjdheten samt minskad användning av fossila drivmedel. Som framgår i åiterrapporteringen utvecklades kollektivtrafiken i linje med de regionala målen i Trafikförsörjningsprogrammet fram tills covid-19-pandemin blev ett faktum. Kollektivtrafikens marknadsandel gentemot bilen minskade till exempel kraftigt från 33 procent till 23 procent under 2020. Resandet minskade med 31 procent 2020 jämfört med 2019. Västtrafik har dock fortsatt köra trafiken som planerat för att undvika trängsel ombord. Resandet i delregionerna Skaraborg och Fyrbodalen som helhet har inte minskat lika mycket som i Göteborgsregionen och Sjuhärad. Fördelat på kategorier har tätortstrafiken tappat flest resor medan stadstrafiken i de största orterna inte har tappat lika många resor i procent. Resandet i både stråk och på landsbygden har minskat i samma omfattning.

Vad gäller målet att minst 95 procent av kollektivtrafiken ska utföras med förnybar energi år 2025 så utförs 98 procent av buss, tåg och spårvagnstrafiken med detta i form av biodiesel, biogas och elektricitet. Energianvändningen per personkilometer har försämrats kraftigt.

Under 2020 har förslag till nytt trafikförsörjningsprogram 2021-2025 varit på remiss hos de delregionala kollektivtrafikeråden, grannregioner och andra aktörer. Remissförslaget innehöll ambitiösa mål för kollektivtrafikens utveckling. Med anledning av pandemin har målnivåerna setts över under remissperioden och påverkar det slutliga förslaget. Ett reviderat förslag kommer beslutas av regionfullmäktige under våren 2021.

Bredbandsutbyggnaden under 2020 har fortgått på ungefär samma nivå som 2019 och bedöms troligen inte berörts av coronapandemin i någon större utsträckning. Det regionala

⁹ Gymnasiebehörighet i Västra Götaland 2019, VGR Analys 2019:48

bredbandsmålet för år 2020 är att 95 procent av hushåll och företag ska ha tillgång till minst 100 Mbit/s. Vid den senaste kartläggningen från Post- och telestyrelsen, som avser läget i oktober 2019, var andelen hushåll med tillgång till 100 Mbit/s 86 procent och andelen företag var 83 procent. Bedömningen är därmed att målet för 2020 inte kommer att uppnås även om andelen har ökat under åren.

Under året har den gemensamma strukturen för samverkan kring öppna data i Västra Götaland implementerats. Det finns en regional arbetsgrupp, gemensam process och publiceringsverktyg för arbetet. Första samverkansgruppen har startat bestående av 16 kommuner och Västra Götalandsregionen.

Utvecklingen av en långsiktigt hållbar region behöver, enligt VG2020, grunda sig på en gemensam övergripande framtidsbild av den fysiska strukturen. Syftet är att stärka Västra Götalands förutsättningar för en hållbar utveckling, ur alla tre hållbarhetsdimensionerna, med koppling till fysiska planering. Som lyfts även i tidigare återrapporteringar är fysisk planering på regional nivå en långsiktig process, där samverkan mellan kommunal, regional och statlig nivå behövs. I början av 2019 infördes en ny lag gällande Regional fysisk planering. För Västra Götaland del har frågan lyfts i beredningen för hållbar utveckling (BHU) och diskussionerna förväntas fortsätta under 2021. Vidare har samtliga kommunalförbund startat nätverk där samhällsbyggnadsfrågor diskuteras på en mellankommunal nivå. Göteborgsregionen och Skaraborg har redan en delregional strukturbild, medan Borås och Fyrbodals håller på att färdigställa sina. De delregionala strukturbilderna kommer att fungera som kunskapsunderlag till bilden för hela Västra Götaland. Olika kunskapsunderlag har under året tagits fram, till exempel en trend- och omvärldsanalys för olika typer av orter¹⁰ har utarbetats och en studie kring flyttmönster har påbörjats.

Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan och Ansvarsfull och hållbar konsumtion

De prioriterade områdena *Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan och Ansvarsfull och hållbar konsumtion* är fortsatt högt prioriterade. En av BHU:s fem rekommendationer är att vi behöver kraftsamla i omställningen från fossil till förnybar energi. Målet med en fossiloberoende region som återfinns i *Klimatstrategin för Västra Götaland* definieras som att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 procent från 1990 till 2030 i Västra Götaland. Detta är en minskning från 12,1 miljoner ton till 2,4 miljoner ton. För 2018 var totalutsläppet 10,3 miljoner ton, vilket innebär en minskning med 14 procent under perioden 1990-2018¹¹. Det innebär att minskningstakten för de resterande åren behöver därför vara drygt 0,7 miljoner ton per år för att kunna nå målet.

Som tidigare är Sveriges utsläpp av växthusgaser större från vår konsumtion än de inhemska utsläppen. Vår omfattande konsumtion påverkar också målsättningar inom biologisk mångfald och giftfri miljö. Uppgift om konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser på regional nivå saknas. Bilden för 2020 är som de senaste åren att intresset för en giftfri och cirkulär ekonomi vuxit allt starkare inom såväl offentlig som privat konsumtion. Konsumtionsmålet i Klimatstrategin är att utsläppen behöver minska med 30 procent till 2030 jämfört med 2010 års utsläpp. Totala minskningen av konsumtionsutsläppen är 17 procent 2010-2017, om man bara ser till hushållens konsumtion så är minskningen 21 procent.

Genomförandet av *Klimat 2030 - Västra Götaland* ställer om pågår. Till 2020 har 205 organisationer undertecknat och ställt sig bakom ett fossiloberoende Västra Götaland 2030. Vid

¹⁰ Trend- och omvärldsanalys om ortstrukturen i Västra Götaland, VGR Analys 2020:50.

¹¹ Regional årlig uppföljning för Västra Götalands län 2020, <https://www.rus.se/regional-arlig-uppfoljning/vastra-gotalands-lan/>

starten 2017 var antalet 70 organisationer. Samordnarna inom respektive fokusområde erbjuder som tidigare år stöd och uppmuntran att göra mer för klimatet. Under 2020 har totalt 10 aktiviteter genomförts i samverkan med externa aktörer. På grund av pandemin har flertalet aktiviteter varit digitala seminarier. Sammanlagt har runt 290 olika organisationer involverats och 726 personer deltagit, varav 427 kvinnor (59 procent).

Vad gäller miljöteknikmarknaden är bedömningen som föregående år att hindren framförallt är av ekonomisk art, fossil teknik är ofta både bra och jämförelsevis billig. Det framtida arbetet behöver utöver dagens inriktning också inrikta sig på att få affärsmodeller. I dag står bioekonomin för cirka 6 procent av den totala bruttoregionalprodukten i Västra Götaland. Nedan följer några av de utvecklingsarbeten som pågår inom området.

Inom området att utveckla miljölösningar pågår flera satsningar. Science Park Borås/Högskolan Borås med den regionala plattformen *Circular Hub* och den nationella plattformen *Textile & Fashion 2030* har haft fortsatt ansvar för samordning och utveckling av branschens aktörer för cirkulära textilier i Sverige. Covid-19 har dock slagit hårt mot modebranschen som minskat sin omsättning dramatiskt. Bedömningen är att situation snarare har eskalerat vikten av en omställning till en hållbar och cirkulär utveckling och flera insatser har skett inom såväl affärsutveckling som omfattande digitala utbildningsinsatser. Branschen fick till exempel 16 miljoner från ESF-rådet för cirkulär kompetensomställning inom ramen för projektet *Re:skill*. Under 2020 har ett förberedelsearbete gjorts för att ta fram en vision och strategi för utveckling av textil- och modebranschen till *Europas innovativa spets och kreativa mylla för cirkulär textil design inom textil och mode* vilket kommer genomföras under 2021.

Inom bioinnovationsområdet pågår det många aktiviteter. Här prövas lösningar för att byta råvarubas för petrokemiska produkter till icke fossila för att minska de relativt stora utsläpp av fossil koldioxid som sker i Västra Götaland. Som lyftes tidigare under området *Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden* tittar man bland annat på att uppföra ett plastreturraffineri. För sådana kommersiella produkter och tekniker finns en stor exportmöjlighet.

Vindkraften fortsätter att växa och nybyggnation av många stora etableringar är i full gång. Den senaste statistiken visar att Västra Götaland fortfarande är det län under 2019 med högst elproduktion från vindkraft på 2,3 TWh. Med de satsningar som görs nu på över 100 miljarder i vindkraftsinvesteringar under åren 2017 – 2023 kommer att innebära att elproduktion från vindkraften i Sverige kommer att dubbleras, en enorm satsning som bland annat möjliggörs genom internationellt kapital. Regionen har tillsammans med Länsstyrelsen genomfört ett vindpilotprojekt som syftar till att underlätta den regionala fördelningen av produktionen av ca 80 TWh från vindkraft.

Arbetet med att få till lokala klimatinvesteringar fortsatte under 2020 och Länsstyrelsen har hållit i arbetet. Merparten av beslutade investeringar har varit transportrelaterade som laddinfrastruktur och fossiloberoende transporter. Det pågår även arbete med affärsdriven utveckling i de olika delregionerna och exempel på detta är *Green Gothenburg*, *Affärsdriven miljöutveckling i Fyrbodalen* och Hållbar Landsbygd Sjuhärad.

Bygg- och anläggningssektorn har drabbats av den ekonomiska kris som följer i coronavirusets spår och projekt riskerar skjutas upp när investeringsförmågan minskar. Man förbereder sig för en påverkan under lång tid. För att rusta inför en hållbar omställning krävs utbildning och Västra Götalandsregionens miljönämnd har därmed avsatt medel till utbildningsinsatser inom hållbart byggande. Utbildningar inom till exempel hållbart byggande med fokus på material, och framförallt trä, har tagits fram.

Vad gäller frågan om att samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling är målet att det 2020 ska finnas etablerade system för att följa hur vi i Västra Götaland hanterar våra inköp i ett hållbarhets- och innovationsperspektiv. Inom såväl Västra Götalandsregionen som i kommunerna finns ambitioner att ställa miljökrav inom inköp. Åtterrapporeringen lyfter att det saknas ett etablerat system som är i linje med målets ambition. Västra Götalandsregionen har en struktur för att stärka samverkan internt mellan koncernstab regional utveckling och koncerninköp för ökad innovationskraft med målet att använda Västra Götalandsregionens roll som stor upphandlare. Tanken är att forumets arbete ska inkludera fler externa aktörer och spridas i de fall det blir framgångsrikt. I så fall skulle det kunna svara upp mot målsättningen om ett etablerat system inom inköp i ett hållbarhets- och innovationsperspektiv.

En ledande kulturregion med fokus på delaktighet

Inom det prioriterade området *En ledande kulturregion med fokus på delaktighet* är fokus på att vidga deltagandet och gynna nyskapande i kulturlivet. Målet vad gäller Västra Götaland som en attraktiv plats av ungdomar ligger i princip vara oförändrat och har under åren 2012-2019 pendlat mellan 3,4-3,5¹², det vill säga någon växande andel av unga går inte att se. Målet med koppling till att *invånarna ska öka sitt deltagande i samhällslivet i stort, inte minst i förenings- och kulturliv* bedöms som tidigare inte att nås utan är snarare minskande. Målet mäts genom deltagande i föreningar och enligt SOM Väst var 47 procent av befolkningen medlemmar 2019, medan nivån 2014 var 53 procent.

Vad gäller området för en ledande kulturregion är påverkan av pandemin för kulturlivet dramatisk men tillgången till aktuell statistik är i nuläget sporadisk. Möjligheten att träffa publik har starkt begränsats. Det innebär att GöteborgsOperans kanal *HemmaOpera* har kunnat utvecklas och Göteborgs Symfonikers tjänst *GSOplay* har rönt ett enormt intresse under året. GSO har även turnerat i alla 49 kommuner med mindre ensembler. Även GöteborgsOperan har i mindre konstellationer gjort uppskattade framträdanden på bland annat äldreboenden. Samverkan mellan folkhögskolor och kulturinstitutioner förutsätter i hög grad fysisk närhet. Under pandemin har merparten av verksamheten pausats. Studieförbund med stor öppen verksamhet och folkhögskolor med stor internat- och konferensverksamhet har drabbats särskilt hårt under pandemin.

Året har även präglats av dialog med kulturverksamheter kopplat till Västra Götalandsregionens process att ta fram långsiktiga uppdrag och överenskommelser till närmare 30 verksamheter, varav fyra är regionägda bolag. Övriga verksamheter är institutioner och organisationer inom varierande kulturområden som anses ha betydande roller och bärighet för kulturens infrastruktur. Uppdragen gäller 2021–2024.

Vad gäller att frågan om att främja ungdomskultur och utveckla Västra Götaland som en plats var andelen barn- och ungdomsbesök till kulturinstitutioner 25 procent. Restriktionerna för att minska smittspridningen av covid-19 slog hårt mot kulturinstitutionerna. Scenkonstinstitutionerna har sedan mars varit helt eller delvist stängda och följaktligen föll publikantalet med 70 procent jämfört med 2019, från 866 900 till 260 800. Under året besökte 55 procent färre barn och ungdomar en scenkonstföreställning jämfört med 2019. Scenkonstinstitutionerna har försökt att arbeta på andra sätt för att nå ut till sin publik, bland annat streamade föreställningar via digitala kanaler och pop upp-konserter utomhus. Publiken som deltog på distans avspeglas inte i siffrorna.

Även museerna drabbades hårt under 2020 trots att de flesta fick hålla öppet under våren med ett begränsat besöksantal på 50 personer. De har sedan slutet av november varit stängda på

¹² Genomsnitt för en 11-gradig skala som går från -5 till +5. Frågan som ställs i SOM Väst är "Hur bra tycker du att det är att bo i Västra Götaland?".

grund av skärpta restriktioner med en publikgräns på åtta personer. Jämfört med 2019 föll besöksantalet med 44 procent, från 2 036 400 till 1 140 700. Antalet barn och unga var 230 500, en minskning med 52 procent jämfört med 2019.

Ökat utbyte med omvärlden

Inom det prioriterade området *Ökat utbyte med omvärlden* ingår frågor som nationell och internationell närvaro och påverkan, stärkt besöksnäring, ökad integration med Norge och ökade företagsetableringar. Målet för området som mäts genom andel gästnätter visar på 8,3 miljoner gästnätter (2020) jämfört med 10,6 miljoner för år 2019. Pandemin har slagit hårt mot sektorn och den ökning som skett varje år har försvunnit. Ackumulerat till och med november 2020 har antalet gästnätter på västsvenska hotell, stugbyar och vandrarhem nästan halverats jämfört med samma period 2019. Göteborgsregionen är värst drabbad.

För Turistrådet Västsverige AB innebar den ekonomiska kris som snabbt uppstod som resultat av pandemin att de fick ställa om sina processer och aktiviteter för att fullt ut kunna stötta alla de västsvenska turistföretag som drabbats hårt av avbokningar och varsel. Tillsammans med Västra Götalandsregionen tog man fram ett gemensamt koncept som gick ut på att erbjuda ett 8 veckor långt kostnadsfritt webbaserat utbildningsprogram för närmare 200 västsvenska besöksnäringföretag. Förutom att erbjuda ersättning för lönekostnader, var syftet att stärka och utveckla västsvenska besöksnäringföretag genom utbildning inom viktiga områden såsom hållbarhet, digitalisering, marknadsföring och värdskap med mera.

Pandemin har även gjort det tydligt att det finns gränshinder mellan Sverige och Norge som påverkar Västra Götaland som gränsregion. Bland annat gränshandeln i Västra Götaland har drabbats hårt. Även människor som bor och arbetar på olika sidor gränsen har känt av stängningarna som följt i pandemins spår, liksom besöksnäringen. För att kunna stärka samarbetet från Oslo i Norge till Hamburg i Tyskland blev Västra Götalandsregionen medlemmar i nätverket STRING under 2018. Inom ramen för STRING samarbetet har en Lobbystrategi beslutats för sträckan Göteborg till Oslo. Målsättningen är att realisera dubbelspår på sträckan.

I återrapporteringen lyfts att pandemin även har skapat en rad nya områden för bevakning, informationsinhämtning, analys och påverkan. Bland annat kopplat till EU:s återhämtningspaketet och "Covid response initiative".

Under 2020 initierades ett samarbete med OECD inom ramen för STRING samarbetet. Syftet är att stärka STRING i den fortsatta utvecklingen av Megaregionen. Ett så kallat strategiskt papper från OECD förväntas beslutas sommaren 2021 och beräknas innehålla rekommendationer kopplat till förstärkning av infrastrukturutveckling i området Hamburg till Oslo.

Inom området *Ökat utbyte med omvärlden* ingår även den prioriterade frågan att *locka investeringar och nyetableringar till Västra Götaland*. Som tidigare år lyfts att tillgången till investeringsvilligt kapital behöver öka för att underlätta för fler etableringar och investeringar i Västra Götaland. Under 2020 slutfördes projektet *Coaction* som hade som övergripande syfte att attrahera mer tillväxtkapital till high-tech scale-ups. Projektet tog fram ett fondförslag för en ny high-tech fond med säte i Göteborg samt har påbörjat dialogsamtal med potentiella investerare.

Det finns ett ökat tryck på etableringar av elitensiv verksamhet samtidigt som konkurrensen om effektuttag hårdnar på grund av bland annat elektrifiering av transportsektorn. Precis som under 2019 har därför en fortsatt viktig fråga under 2020 varit effektsituationen i elnäten Västra Götaland. I syfte att få till ett informationsutbyte och gemensamma metoder och verktyg har de delregionala *etableringskontoren* träffats i ett nätverk tillsammans med Västra Götalandsregionen.

Återrapporteringen i sin helhet

Återrapporteringen i sin helhet återfinns på www.vgregion.se/vg2020/uppfoljning. Utöver en sammanfattande analys finns där bland annat en kortare beskrivning per strategins 32 prioriterade frågor med exempel på vad som har genomförts och som har betydelse för utvecklingen. Under respektive område finns även målen för de prioriterade frågorna angivna.

2021-05-20

Dokumentnamn: Sammanfattning av 2020 års återrapportering av VG2020

Kontaktperson: Monica Emanuelsson, koncernkontoret, Data och analys